

**FONTS
BIBLIOGRÀFIQUES**

• Bibliografia sobre la Conca de Barberà (2021-2022)

• Montserrat Gomà Cortès

-Berenguer i Villaseca, Josep. *Les cabanes de volta de Belltall. Catalunya*. PASDER BCN, 2021. Treball de recerca [ISBN: B 11776-2021].

Culla Clarà, Joan B. *Amb Poblet al cap i al cor. El Pare Bernat Morgades i el seu temps (1911-1963)*. Ed. Barcino, 2021. 237 p. [ISBN:978-84-9809-503-6].

DDAA. *Aplec de Treballs 39. Homenatge a Josep M. Vallès Martí i a Ismael Porta Balanyà. Montblanc: Centre d'Estudis de la Conca de Barberà*, 2021. 332 p. [ISSN: 0211-9722; ISSN DIGITAL: 2013-9314].

Rebollo Sánchez, Alexandre. *De cuca a cucafera. Els orígens medievals de la Cucafera de Montblanc*. L'Espluga de Francolí, 2021. 52 p [ISBN: 978-84-122553-5-5].

Tolosa, Lluís i Planell Nico. *Guia d'Enoturisme de la Conca de Barberà. 73 llocs per gaudir del turisme del vi. 160 vins i caves recomanats*. Tlosa Wine Books, 2021. 159 p. [ISBN: 978-84-09-31860-5].

Vallès i Martí, Josep M. *Visca la República! L'Espluga de Francolí, 1931-1936*. Barcelona, Kit-Book Servicios Editoriales, S.C.P, 2021. 499 p. [ISBN: 978-84-123017-9-3].

OBSERVACIONS: A partir de l'any 2021, s'incorporen al fons de la biblioteca especialitzada del ACCB tant sols publicacions de Ciències Socials i de caire històric que facin referència a la Conca de Barberà, obviant les publicacions de narrativa, no perquè no tinguin interès sinó perquè no son objecte de la biblioteca especialitzada que volem impulsar.

Notes i ressenyes bibliogràfiques

Diversos autors

Bibliografia sobre la Conca de Barberà (2021-2022)

Història i Arqueologia Medieval

-Diversos Autors, «Debat sobre el projecte del portal de Sant Francesc a Montblanc», *Butlletí de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi* (Barcelona) 34, (2020), p. 183-247.

El setze de desembre de 2020 se celebrà per videoconferència, un debat sobre el nou projecte de reconstrucció del portal de Sant Francesc a Montblanc, dirigit per Josep Muntañola, director de l'Acadèmia, on participaren l'alcalde Josep Andreu, l'arquitecte Josep Brull, autor del projecte, Josep M. Vila, arqueòleg de l'excavació, l'arquitecta i professora de la Universitat Politècnica de Catalunya, Magdalena Saura Carulla. En el present volum es reproduïxen les ponències presentades, a més de la de Maties Solé i Jaume Felip, que no hi assistiren telemàticament.

R. R.

Joan Vianney-M. Arbeloa Rigau, «La configuració del portal baix medieval de Sant Francesc de Montblanc (Conca de Barberà) i l'existència d'una segona torre», *Butlletí Arqueològic*. (Tarragona), RSAT, 43 (2021), p. 107-138.

Arran de la problemàtica suscitada sobre una segona torre en el portal, es qüestiona la seva suposada existència defensada per alguns arqueòlegs i arquitectes. S'estudien les evidències documentals gràfiques, arqueològiques, físiques i estratigràfiques de les restes trobades, que no corresponen a cap torre. També s'analitzen els arguments que es proposaven per justificar la seva existència, sense clares evidències que ho acrediten; finalment es ressenyen les gestions fetes per la RSAT amb les administracions que es veïeren implicades en aquest assumpte patrimonial. El treball és una versió ampliada de l'estudi que els autors realitzaren per encàrrec de la RSAT el novembre de 2020, i es va fer arribar a la Direcció General del Patrimoni

Cultural de la Generalitat de Catalunya i també al consistori montblanquí.

R. R.

-Josep M. Vila Carabasa, «Anàlisi estratigràfica del Pont Vell de Montblanc (Conca de Barberà), *Estudis sobre ceràmica i arqueologia de l'arquitectura. Homenatge al Dr. Alberto López Mullor*, Barcelona, 2018, pàg. 535-543.

Article presentat al Congrés d'homenatge al Dr. Albert López Mullor que es va celebrar a la UAB el 2018, on s'exposen els resultats de l'estudi arqueològic del Pont Vell de Montblanc realitzat el 2016, en el marc dels treballs de recerca previs a la redacció d'un projecte d'acondicionament de l'entorn del pont que va promoure l'Ajuntament de la vila ducal. L'estudi, en què s'aplica el mètode estratigràfic, ha permès identificar una sèrie de fases històriques de les que han quedat traces físiques al pont i establir l'evolució constructiva dels trams conservats des d'època medieval fins a les reconstruccions fetes als anys 60-70 per reparar els efectes de la voladura del pont al final de la darrera guerra civil (1936-39). Per altra banda, s'ha intentat contextualitzar i situar cronològicament cada fase identificada relacionant-la amb l'evolució històrica de Montblanc i amb les dades documentals disponibles.

R.

Història Moderna

Jordi Anglès-Josep M. Grau, «El mercat matrimonial entre Constantí i Tarragona (primera meitat del segle XVIII)», *Estudis de Constantí* (Constantí), 38 (2022), pàg. 25-36.

Entre els originaris de la Conca de Barberà i Baixa Segarra apareixen les defuncions de Jerònima, vídua Llobera, de Montblanc (1706), Miquel Figuerola i Ramon Valls, ambdós d'Albió (1711), morts a Constantí. En els matrimonis Agustí Miró, mestre de cases, nat a Sarral, es casa amb la filla d'un paperer (1702), Gil Fabregat, de pare de l'Albió, s'enllaça amb una constantinenca (1709) i Anna Maria Saperà, de Barberà, que ho fa amb Antoni Duran, pagès de Constantí (1728).

M. G.

-Josep M. Grau Pujol, «Una mostra de l'aprenentatge artesanal a la ciutat de Valls, segons les llibretes de compliment pasqual (1688-1712)», *Butlletí del Centre d'Estudis Alcoverencs*, (Alcover), 126 (2019), pàg. 22-62.

Gràcies al buidatge dels llibres de matrimonis de Valls es coneix el flux migratori dels artesans i comerciants vers aquesta ciutat. Així, entre 1690 i 1699, de la Conca de Barberà n'hi havia deu, vuit de la Conca estricta (un sabater i un teixidor de lli de l'Espluga, un candeler i un sastre de Montblanc, un ferrer de Rocafort i un escultor, un sabater i un teixidor d'estamenyes de Sarral) i dos de la Baixa Segarra (un serraller de Santa Coloma i un sabater de Vallfogona). A la segona dècada del segle següent (1711-1720), a conseqüència dels efectes de la Guerra de Successió, les xifres es redueixen significativament a més de la meitat, amb quatre membres, dos conques (un mestre de cases de Rocafort i un paraire de Sarral) i dos baix segarrencs (un sabater colomí i un moliner vallfogoní).
M. G.

-Josep M. Grau Pujol, «L'estimació fiscal de Constantí de 1715», *Estudis de Constantí* (Constantí), 37 (2021), pàg. 67-82.

En aquesta valoració de la propietat dels terratinents de Constantí, n'apareixen alguns de vinculats amb la Conca de Barberà, com per exemple Pere Garriga, teixidor de lli, de Sarral, fill d'un homònim Pere, teixidor d'estamenyes i Àngela; el primer casat amb Anna Maria Giró Gavaldà, de Constantí, el qual morirà el 1714. Al document estudiat, la darrera ja declara com a vídua. El segon és Pau Massó, pagès de Constantí, casat el 1692 en segones núpcies amb Maria Abellà, de Sarral.
M. G.

-Josep M. Grau Pujol, «Aproximació a l'extracció professional dels boters i corders de les tres ciutats del Camp de Tarragona a les acaballes del segle XVIII», *Quaderns de Vilaniu* (Valls), 80 (2021), pàg. 65-99.

A través de les núpcies de boters i corders celebrades a Tarragona, Valls i Reus entre els anys 1780-1790, s'estudia la transmissió professional d'aquests oficis i també el seu origen geogràfic, així com dels 26 matrimonis de la primera

ocupació celebrats a la capital de l'Alt Camp. Un és de Sarral (Antoni Oliver, 1787), i dels 105 boters a Reus, quatre són de la Conca, dos de Vimbodí (Bernat Capdevila, 1780 i Francesc Pàmies, 1790), un de l'Espluga de Francolí (Joan Font, 1787) i un altre de Montblanc (Josep Morgades, 1784).

M. G.

-Joan M. Quijada Bosch, «Desenvolupament i configuració territorial de la xarxa parroquial de l'Arquebisbat de Tarragona (segles XII-XXI)», *Butlletí Arqueològic*, (Tarragona), època V, núm. 43 (2021), pàg. 211-247.

A partir del Concili de Trent (s. XVI), les parròquies esdevindran l'adscripció dels feligresos per a rebre els sagraments i pagar el delme i primícia. En el treball es descriu l'evolució de la delimitació del bisbat de Tarragona, especialment amb els de Vic (segle XI) i Tortosa (segle XII) i la configuració definitiva del primer el 1203, fins la darrera modificació de 1957 durant el franquisme, per adaptar-lo als límits provincials. Al segle XIII es diferencien clarament les parròquies del Camp de Tarragona i les de la Conca, si bé sense cap estructura administrativa especial. Abans, el 1299, es funda el deganat de Montblanc per millorar el domini del prelat sobre les parròquies més allunyades de la Seu Metropolitana. El degà tenia jurisdicció sobre 54 pobles, disposava de cúria pròpia, amb autoritat sobre matèria matrimonial. Al segle XIV el bisbat es divideix en tres grans àrees: Camp de Tarragona, Muntanyes de Prades i Conca de Barberà. Entre els canvis produïts al mil set-cents, destaquen la unió de Prenafeta amb Figuerola del Camp, a causa de la seva baixa demografia, com centúries abans ja ho havia fet la Riba, ajuntant-se amb Vilaverd. El nou pla de vicaries de 1772 crea les perpètuas de Lilla, Prenafeta, Senan, Belltall, Montbrió de la Marca i les Piles. L'arranjament parroquial de 1867 crearà els arxiprestats de Montblanc i Sarral, a més d'una nova parròquia a Montblanc, la de Sant Miquel, que no s'erigirà fins el 1878, encara que des de 1932 la portarà el plebà, juntament amb la de Santa Maria, però amb llibres independents. El 1952 s'integren les parròquies de la Baixa Segarra i Baix Penedès, seguint directrius franquistes. El 1960 se suprimeix l'arxiprestat de Sarral. Més endavant, el 1976 i 1988, es dicten noves modificacions per adaptar-se a les

comarques de la Generalitat. Altres canvis tenen lloc el 2002 i 2008 per a reagrupar parròquies.

G. P.

Història Contemporània

-Jordi Anglès-Josep M. Grau, «El mercat matrimonial entre Constantí i Tarragona (segona quinzena del segle XIX)», *Estudis de Constantí* (Constantí), 38 (2022), pàg. 36-56.

En la continuació de l'estudi de les núpcies a la capital administrativa per part de constantinencs, es documenten dos conques: Joan Sales Llobera, traginer de l'Espluga de Francolí, que el 1821 es casa amb Maria Francesc Andreu, i Joan Torres Copons, forner de Solivella, que el 1833 ho fa amb Maria Peris.

M. G.

-Paquita Buron i altres. *Desenterrant l'oblit. Memòries més enllà de la dignificació de la fossa comuna de Cervera*, Juneda, 2020, 120 pàg.

L'any 1938 el XVIII Cos de l'Exèrcit Republicà va instal·lar a Cervera un hospital per atendre els soldats ferits i malalts. Gràcies a la documentació del registre civil de la capital de la Segarra s'han comptat 417 inhumacions a la fossa comuna. Per a perpetuar la seva memòria, el 2008 s'inauguraven els Espais de la Guerra Civil a la comarca. Tres anys abans es creà un *web* amb la base de dades de les víctimes de la guerra i repressió franquista que ha assolit prop de cinquanta mil consultes. També es realitzaren trobades de familiars i s'emprengué la tasca de recuperar testimonis escrits, gràfics i orals dels referits difunts i a partir d'una vintena en sorgí un llibre, entre els quals n'hi ha un de la Conca de Barberà. Es tracta del soldat Jaume Baiget Casanovas, nat el 1919 a Vilanova de Prades i mort a Cervera el maig de 1938 (p. 35-36). Pertanyia a la Tercera Companyia del 521 Batalló de la 131 Brigada de la 30 Divisió de l'Exèrcit. Era una brigada formada per forces i comandaments de l'antiga Divisió Macià-Companys que fou ferit per un morter. A causa de la mort del seu pare el 1935 emigrà a Barcelona, on treballaria de cambrer. Sabem que milità a Estat Català i la UGT. Els records familiars els escriu la seva neboda Carme Guiu Baiget.

G. P.

-Joan B. Culla Clarà, *Amb Poblet al cap i al cor. El Pare Bernat Morgades i el seu temps (1911-1963).* Edicions Pòrtic. Barcelona, 2021, 240 pàg.

El Pare Bernat (nom civil Manuel) Morgades Òdena (L'Espluga de Francolí, 1911- Poblet, 1963), fill d'una família profundament religiosa i de marcada catalanitat, als dotze anys entrà a la Congregació dels Pares Paüls i el 1928 és ordenat sacerdot; des de petit ja sentí una especial predilecció per Poblet, del qual posteriorment canviarà d'orde religiós, i passarà a ser el primer monjo català a ingressar a la comunitat pobletana després de la guerra civil. El llibre de relat amè, documenta la vida d'aquest espluguï cistercenc, que morí als cinquanta-dos anys. De caràcter afable, coherent i empenedor (també tenia dots pictòriques), escrigué la primera *Història del Monestir de Poblet* (de moment no trobada), però que li va tocar experimentar, per una sèrie de motius, un cruel exili lluny del seu estimat monestir per al qual tant treballà, on només hi va tornar per morir, fet que suposà el triomf i el restabliment del seu honor i vàlua davant les autoritats eclesiàstiques; el volum es troba estructurat en set amplis capítols que donen compte de tot el que li succeí:

Família i anys de formació, La guerra d'un pare paül, cistercenc i revitalitzador de Poblet, La crisi de 1950: antecedents, actors, conseqüències, El monjo errant, Els amics i els enemics, malalties, retorns i mort.

En paraules de l'editorial «...*El cas Morgades il·lumina des d'un angle fins ara desconegut les relacions entre Església i Dictadura, entre catolicisme i catalanisme, des de la guerra civil fins als primers anys 1960...*»

R. R.

-Camil Ferreter Estivill i altres, *Col·legi Sant Rafael de la Selva del Camp. Miscel·lània dels darrers 175 de la seva història,* la Selva del Camp, 2020, 194 pàg.

En la relació de monges paüles que han exercit la seva docència en aquest col·legi de nenes, n'hi ha dues de la Conca de Barberà: Dolors París Bou (Montblanc,1924) que arribà a la Selva del Camp el 1950 i Carme Espasa Vernet (l'Espluga de Francolí, 1928) que romangué a l'escola tres anys (1971-73).

Cal esmentar també que disposaven d'un internat, en el qual les famílies de classes acomodades del Camp de Tarragona i la Conca de Barberà enviaven les seves filles.

G. P.

-Josep M. Grau Pujol-Armand Grau Puig, «Immigració de la província de Tarragona a Terrassa (1915)», *Estudis de Constantí* (Constantí), 37 (2021), pàg. 83-128.

En aquesta investigació sobre el flux migratori de la demarcació de Tarragona vers la ciutat de Terrassa, segons el padró municipal d'habitants de la primera quinzena del segle XX, hi figuren 63 conques (10,1% del total) i nou de les Muntanyes de Prades (1,44%). El pes de la nostra comarca equival al 21,07% de la regió de Tarragona en el primer cas i un 3% en el massís pradenc. Les viles amb més contingent són Montblanc (25,39% de la comarca) i l'Espluga de Francolí (11,1%), seguits de Passanant (9,5%) i Sarral (6,3%), les dues primeres i la darrera, eren les més poblades. Un comentari més local dels resultats s'ofereix a l'article «Immigrants de Montblanc a Terrassa (1915)», *El Foradot* (Montblanc), 125 (2021), pàg. 6-7.

M. G.

-Josep M. Grau Pujol, «Paperers i altres oficis no agraris de Constantí segons els llibres sacramentals (1815-1850)», *Estudis de Constantí* (Constantí), 38 (2022), pàg. 57-92.

En aquest treball abunden les referències a les Muntanyes de Prades, sigui de les migracions temporals per a veremar i segar o les definitives per establir-se de paperers, especialment els originaris de la Riba (Ferrer, Domènec, Batet i Gavarró), i de moliners de farina (de Prades i la Riba). De Rojals s'esmenta la venda del molí de paper el 1890. D'artesans de la Conca hi ha un fabricant de carros de pare espluguí (Josep Sales Sales) i un teixidor montblanquí (Antoni Folc) i finalment de professionals, un causídic de Montblanc (Josep Gai).

M. G.

-Carles Martí Martí. *Contra l'oblit. Els pobles abandonats de la demarcació de Tarragona.* Diputació de Tarragona, 2022, 210 pàg.

Volum de la Col·lecció Difusió Cultural (núm. 23), on s'estudia i documenta el fenomen de la despoblació en una seixantena de llocs que per diverses raons al llarg dels anys anaren perdent els seus habitants, en alguns actualment s'han restaurat edificis religiosos i civils que s'han convertit en segones residències; l'autor en descriu l'accés, la ubicació, l'estat actual del patrimoni, la seva història, i les iniciatives previstes pels organismes públics i la societat civil per intentar tornar-los-hi la vida i no continuar en una degradació incipient i en alguns casos irreversible. Els recorreguts estan estructurats en set amplies zones geogràfiques. En el cas de la Conca de Barberà trobem nuclis com Els Cogullons, El Pinetell de Rojals, Rojalons, La Sala de Comalats, Sabella de l'Abadiat, Saladern, El Fonoll, El Pinetell de Barberà, Montalegre, Montornès, Montargull, Figuerola, Anguera, Vilars i Torlanda.

R. R.

-Rafael Roca, *La Renaixença i la Ruta del Cister. L'Aplec de catalans, mallorquins i valencians a Poblet, Santes Creus, Valls i Tarragona (1882),* Valls, 2008, 142 p.

Estudi i recull de textos periodístics del viatge que el maig de 1882 va organitzar la Secció Excursionista de l'associació Lo Rat Penat, de València, als monestirs cistercencs de Poblet i Santes Creus. L'expedició la formaven 29 intel·lectuals i artistes, (quinze valencians i tretze catalans), si bé a les diverses ciutats i viles visitades s'hi afegiren altres persones, com per exemple Jaume Ramon Vidales. Previ un estudi introductori (pàg. 13-37), es transcriuen les cròniques publicades a la premsa valenciana i catalana, de Teodor Llorente, Fèlix Pizcueta, Joaquim Riera Bertran, Àlvar Verdaguer, Emili Vilanova i Jaume Colell, a més de les poesies de Francesc Matheu, Jacint Verdaguer i el referit Llorente (pàg. 39-142). Primer arriben amb tren a Tarragona, després marxen a l'Espluga de Francolí, des d'on es dirigiran a Poblet; finalment van a Valls per agafar una tartana i anar al cenobi de l'Alt Camp. A banda de la qüestió catalanista, per la Conca és interessant la descripció dels monuments, el

ressò de l'estiueig al balneari espluguï per prendre aigües i la destrucció de l'església vella de l'Espluga el 1874, durant la Tercera Guerra Carlina.

G. P.

-Josep Santesmases Ollé, *Riu avall. Recull d'articles (1986-2002)*, Valls, 2002.

En aquesta compilació d'articles publicats en diverses capçaleres (*El Punt* i *El Pati*), n'hi ha alguns que fan referència a la nostra comarca, com per exemple el 1986, quan parla sobre la unitat del Camp de Tarragona, on comenta que en la divisió territorial republicana es va integrar a la regió de Reus, si bé en un primer projecte la Conca es va unir a l'Alt Camp, en el territori anomenat Alt Francolí (p. 13-14). Més endavant, el 1990 amb el títol de Solidaritat i planificació, exposa el conflicte del Pla de Residus (p. 27); el 1997 fa esment de l'obra del colomí Salvador Palau Rafeques, en la reivindicació de la Baixa Segarra (pàg. 45-46) i finalment el 2001 es fa ressò de la publicació de la *Història de l'Espluga de Francolí*.

G. P.

-Agnès Toda, *Els Jocs Florals de l'àrea d'influència de Reus, en la primera postguerra*, Reus, 2006.

Estudi dels Primers Jocs Florals de la Bassa d'En Just celebrats en clandestinitat (1946). El seu mantenidor era Mn. Ramon Muntanyola, el qual obtingué diversos guardons en els temes Fe, Amor, Pàtria i Llibertat. El 1947, ja amb autorització, es convoquen uns altres Jocs a Vallfogona de Riucorb, on el referit prevere espluguï també és el seu mantenidor i és distingit amb el premi Casas-Domínguez. Es transcriuen les composicions premiades, la memòria del jurat i els discursos dels mantenidors. S'adjunta una àmplia bibliografia.

G. P.

Història de l'Art

-Pere Beseran Ramon, «Els ulls del vescomte. Mirades, mutacions i trasbalsos del sepulcre gòtic de Ramon Folc de Cardona, el prohoms vinculator, a Poblet», *Matèria* (Barcelona). Núm. 18-19 (2021), p. 27-61.

Estudi del sepulcre gòtic del vescomte Ramon Folc VI de Cardona, anomenat «el Prohom Vinculator», on es documenta, s'analitza la decoració escultòrica i autoria, a més de totes les vicissituds (canvis d'ubicació, mutilacions, espol.li i reconstrucció) que sofrí a partir de la desamortització de 1835 i després amb la guerra civil, sent reconstruït i restaurat entre 2019-2020; actualment es troba a la capella de Santa Úrsula, al costat de l'epístola de l'església monacal, però el seu emplaçament originari era al peu de l'escala que accedia al dormitori. Al segle XVII al sepulcre hi fou enterrat Rodrigo de Rebolledo, baró de Monclús, mentre que les despulles de Ramon Folc VI foren ubicades en un altre sepulcre barroc. Els apartats de l'article són: Endreça, Un nou fragment i un lloc per a una tomba pobletana, Mirades retrospectives sobre la tomba: del segle XVI al XX, La reconstrucció d'Eduard Toda del 1933, Agressions al vescomte i mutacions de la tomba, Origen, antecedents i desplaçaments de la tomba, El vescomte i els ratpenats. Formació i difusió de la llegenda.

R. R.

-Sofia Mata de la Cruz, «El pintor Lluís Martínez. Trajectòria vital i professional d'un artista de Granada actiu a Valls en el segle XVI», *Quaderns de Vilaniu* (Valls), 79 (2021), pàg. 43-72.

El 1576 l'artista Lluís Martínez es casava a Santa Coloma de Queralt amb Magdalena Balle, filla d'un paraire de la vila, on segurament residia a petició dels comtes de Queralt per decorar la volta de l'escala principal del castell. Aquesta obra fou realitzada entre 1576 i 1577 i darrerament restaurada (2006). L'autora també el documenta treballant a Barcelona, Valls, Picamoixons, Selma, Esbalda, el Morell, Puiginyós, Ulldemolins, Belianes i Palamós.

G. P.

-Josep M. Llobet Portella, «Notícies sobre pintors i dauradors en documents de Cervera (1684-1737). Dins *Miscel·lània Cerverina*, (Cervera), 24 (2020), Centre Comarcal de Cultura, pàg. 137-165.

A partir de la reproducció parcial de 24 documents conservats a l'Arxiu Històric Comarcal de la Segarra, es relacionen una sèrie de pintors i dauradors actius entre 1684-1737. Un dels pintors que es documenta és Andreu Artigues que el 1698 residia a Santa Coloma de Queralt, casat amb Maria Rosa Coma i posteriorment vivia a Ponts (1702). Es transcriuen els dos documents que l'esmenten:

-Maria Rosa Coma, esposa d'Andreu Artigues, pintor de Santa Coloma de Queralt, nomena procurador seu el notari Magí Coma, de Ponts, pare seu (onze de gener de 1698).

-Andreu Artigues, pintor, de Santa Coloma de Queralt, actualment habitant a Ponts, nomena procurador seu Magí Artigues, cirurgià, de Santa Coloma de Queralt, actualment habitant a Cervera, germà seu (onze de febrer de 1702).

R. R.

-Maria del Mar Rovira Marquès, «Josep Flaugier y los conjuntos pictóricos de temática mitológica realizados en Cataluña en el cambio de siglo (1790-1808)», *Cicles pictòrics i arquitectura obliqua al set-cents. Barcelona i la Mediterrània*, Barcelona, 2022, pàg. 93-106.

Testimoni de les jornades celebrades a Palerm el 2017, on s'apleguen divuit recerques italianes i catalanes de temàtica artística, tant d'arquitectura com de decoracions d'estances de palaus, cases senyorials de nobles i burgesos, a més d'edificis religiosos. En un apartat dedicat al pintor francès i establert a Catalunya, Joseph Bernard Flaugier (1757-1813), es documenten les tres grans pintures que es creu que l'artista realitzà per a la casa Alba de Montblanc, dedicades a la història de Troia i l'heroi Enees, el judici de Paris, el rapte d'Elena i la fugida de Troia d'Enees, Anquises i Ascani. El 1940 encara es trobaven a la casa montblanquina, adquirides l'any 1949 a Francesc d'Alba Campà per part de l'Ajuntament de Barcelona. amb destinació al Museu de les Arts Decoratives. Actualment dues d'elles es troben en dipòsit al MNAC i l'altra es troba al Saló Carles III de l'Ajuntament de Barcelona.

R. R.

-Anna-Isabel Serra Masdeu, «Documents i històries que falsejaven la realitat. Descripcions i discursos, reals o no, per construir noves esglésies al segle XVIII», *Pedralbes* (Barcelona), (2008), pàg. 779-792.

En aquest article s'exposen els motius del declivi de les esglésies medievals i la necessitat d'erigir nous edificis, sobretot per la manca d'espai, a causa del creixement demogràfic i el mal estat de la fàbrica. A la Conca de Barberà s'esmenten els casos de Vilanova de Prades (1774), les Piles (1779), Barberà de la Conca i Lilla (1767).

G. P.

-Anna-Isabel Serra Masdeu, «Protectors i agents de les esglésies tarragonines barroques: Ordenances, tradició i empremtes arquitectòniques d'identitat local, *Butlletí Arqueològic* (Tarragona), 43 (2021), RSAT, pàg. 187-206.

Estudi on es documenten exemples de decisions dels diversos poders locals com podien ésser els batlles, regidors, rectors, autoritats eclesiàstiques, gremis i nobles de la mateixa població i a nivell diocesà, que feien referència a la millora, renovació, reaprofitament d'elements i objectes d'antigues construccions del patrimoni moble i immoble religiós del segle XVIII; l'autora descriu alguns exemples de la Conca de Barberà, com Lilla (on l'església parroquial es trobava molt malmesa), Vallclara (on es conservaven a la parròquia les Constitucions Sinodals que feien referència a l'església), l'Espluga de Francolí (on les confraries feien les seves reunions sota el porxo de l'església vella), Vilanova de Prades, Barberà de la Conca, Savallà del Comtat i Vallespinosa.

R. R.

-Damià Amorós Albareda, «La salvaguarda del tresor parroquial de Santa Coloma de Queralt durant la Guerra Civil espanyola», dins la revista *Derestaura*, número 11. Diputació de Tarragona, 2021, pàg. 21-22.

Article que documenta de manera general la història i vicissituds de l'anomenat tresor parroquial, que aplega tot un seguit d'objectes litúrgics que pogueren ésser salvaguardats durant el

transcurs de la Guerra Civil; peces d'orfebreria de diferents períodes cronològics i de diversa procedència. El conjunt fou exposat el 1918 al Castell de Santa Coloma de Queralt, on es realitzaren les primeres fotografies d'algunes de les peces, amb els fets bèl·lics del 1936. Gràcies a una sèrie de vilatans se'n pogueren preservar més d'un centenar que foren traslladades primer a Figueres i després a Tarragona. L'any 1939 tornaren novament a la població i on actualment es poden admirar a l'església parroquial.

R. R.

-Andreu Muñoz Melgar, «1.300 anys d'orfebreria al servei de la fe. Un recorregut pel Museu Diocesà de Tarragona», *Derestaura*, Tortosa), 11 (2021) pàg. 23-26

Repàs general sobre el conjunt de peces d'orfebreria que es conserven a les col·leccions del museu, on se'n fa una descripció de tres que procedeixen de poblacions de la Conca de Barberà: l'arqueta reliquiari de Sant Pere Ermengol de la Guàrdia dels Prats, feta per un artesà anglès establert a l'illa de Xipre vers el 1300, la creu processional gòtica de la Glorieta, però que fou realitzada per a la parròquia de Belltall, atribuïda a l'argenter montblanquí Bernat Liuba o Liula i l'encenser de Pontils, format per dues peces de diferent cronologia, la part superior al segle XVI en un obrador de Barcelona, mentre que el braser o part inferior, fou afegit al segle XVIII.

R. R.

-Xavier Guinovart Pujals, «Fundación, arquitectura e historia del Real Monasterio de Santa María de Poblet hasta su abandono en 1835», *Scripta Mirabilia*, Barcelona, 2022, pàg. 323-345.

Homenatge a la trajectòria de la professora de la Universitat de Barcelona Immaculada Socias Batet, del Departament d'Història de l'Art, amb motiu de la seva jubilació, on participen una cinquantena de professionals d'aquesta especialitat. Un d'ells està dedicat al Monestir de Santa Maria de Poblet, on l'autor en cinc apartats fa un repàs de la història del cenobi des dels seus inicis fundacionals fins els nostres dies: antecedents,

decadència, abandonó i destrucció, procés de salvació i restauració, Comissió de Monuments de Tarragona (1849-1930), Patronat del Monestir de Poblet des de 1930 fins a l'actualitat.

R. R.

Diversa

-Jaume Fàbrega, *La cuina del Camp de Tarragona. De la Ruta del Cister a la Costa Daurada*. Viena Edicions, Barcelona, 276 pàg.

Aquest estudiós de la gastronomia ens apropa a través d'un centenar de receptes a la cuina de la Costa Daurada i la Ruta del Cister. Abans d'accedir al receptari, ens introdueix en els plats i productes més típics, la influència monàstica i els productes de la mar, tot repassant la història i les tres comarques que l'integren: Alt Camp, Conca de Barberà i l'Urgell, i els vins amb denominació d'origen. En el cas de la Conca exposa les seves característiques: els conreus, els productes típics, les receptes del bacallà amb romesco, perdius a la vinagreta, sopa de farigola, els cargols, les postres (orelletes) i begudes.

R. R.

G. P. Josep M. Grau i Pujol
 M. G. Manel Güell Junkert
 R. R. Ramon Ribera Gassol
 R. Redacció